

ΑΛΓΕΒΡΑ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΑΝΙΣΩΣΕΙΣ ΠΡΩΤΟΥ - ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΑΘΜΟΥ

$$\Delta = \beta^2 - 4\alpha\gamma$$

$$\alpha\chi^2 + \beta\chi + \gamma > 0, \alpha \neq 0$$

$$\chi_{1,2} = \frac{-\beta \pm \sqrt{\Delta}}{2\alpha}$$

$$\chi_0 = \frac{-\beta}{2\alpha}$$

$$\chi^2 - S\chi + P = 0$$

$$S = \chi_1 + \chi_2 = \frac{-\beta}{\alpha}$$

$$P = \chi_1 \cdot \chi_2 = \frac{\gamma}{\alpha}$$

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΣΟΚΑΝΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ

4.1 Οι ανισώσεις $\alpha x + \beta > 0$ και $\alpha x + \beta < 0$

➤ **$\alpha x + \beta > 0$** : Για $\alpha > 0 \Rightarrow \alpha x > -\beta \Rightarrow x > -\frac{\beta}{\alpha}$

Για $\alpha < 0 \Rightarrow \alpha x > -\beta \Rightarrow x < -\frac{\beta}{\alpha}$

Για $\alpha = 0 \Rightarrow 0x > -\beta$ οπότε :

1) για $\beta > 0$ αληθεύει για κάθε $x \in \mathbb{R}$

2) για $\beta < 0$ είναι αδύνατη.

➤ Ομοίως για την ανίσωση $\alpha x + \beta < 0$

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Να λυθεί η ανίσωση : $\frac{x-3}{2} - \frac{x-4}{3} - \frac{x-5}{4} > 1$ Ε.Κ.Π. = 12

$$12 \frac{x-3}{2} - 12 \frac{x-4}{3} - 12 \frac{x-5}{4} > 12 \quad [\text{πολλαπλασιάζουμε και τα δύο μέλη με}$$

το 12]

$$6(x-3) - 4(x-4) - 3(x-5) > 12$$

(απαλοιφή παρονομαστών)

$$6x - 18 - 4x + 16 - 3x + 15 > 12$$

(πράξεις)

$$6x - 4x - 3x > 12 + 18 - 16 - 15$$

(χωρίζουμε γνωστούς από αγνώστους)

$$-1x > -1$$

[διαιρούμε και τα 2 μέλη με -1 και

αλλάζουμε φορά]

$$x < 1$$

$$\text{άρα } x \in (-\infty, 1)$$

4.2 **Η συνάρτηση $f(x) = \alpha x^2 + \beta x + \gamma, \alpha \neq 0$**

➤ Κάθε συνάρτηση της μορφής $f(x) = \alpha x^2 + \beta x + \gamma, \alpha \neq 0$ λέγεται **πολυωνυμική συνάρτηση** 2^{ου} βαθμού η δε παράσταση $\alpha x^2 + \beta x + \gamma$ λέγεται **τριώνυμο 2^{ου} βαθμού** ή απλά **τριώνυμο**.

➤ Διακρίνουσα τριωνύμου είναι η διακρίνουσα της αντίστοιχης εξίσωσης $\alpha x^2 + \beta x + \gamma = 0$
δηλαδή $\Delta = \beta^2 - 4\alpha\gamma$

➤ Ρίζες τριωνύμου – ρίζες της συνάρτησης f είναι οι ρίζες της εξίσωσης $\alpha x^2 + \beta x + \gamma = 0$

$$\text{δηλαδή } x_{1,2} = \frac{-\beta \pm \sqrt{\Delta}}{2\alpha}$$

Η συνάρτηση $f(x) = \alpha x^2 + \beta x + \gamma, \alpha \neq 0$ παραγοντοποιείται ανάλογα με το πρόσημο της διακρίνουσας ως εξής:

$\Delta = \beta^2 - 4\alpha\gamma$	Ρίζες τριωνύμου	Η συνάρτηση $f(x) = \alpha x^2 + \beta x + \gamma, \alpha \neq 0$ αναλύεται σε γινόμενο πρωτοβάθμιων παραγόντων
αν $\Delta > 0$	$\chi_{1,2} = \frac{-\beta \pm \sqrt{\Delta}}{2\alpha}$	$f(x) = \alpha(x - \chi_1)(x - \chi_2)$ όπου χ_1, χ_2 οι ρίζες της εξίσωσης $\alpha x^2 + \beta x + \gamma = 0$
Αν $\Delta = 0$	Έχει μία διπλή ρίζα τη $\chi_0 = \frac{-\beta}{2\alpha}$	$f(x) = \alpha(x - \chi_0)^2$ όπου χ_0 η διπλή ρίζα της εξίσωσης $\alpha x^2 + \beta x + \gamma = 0$
Αν $\Delta < 0$	Δεν έχει πραγματικές ρίζες	$f(x) = \alpha \left[\left(x + \frac{\beta}{2\alpha} \right)^2 + \frac{ \Delta }{4\alpha^2} \right]$ και δεν αναλύεται σε γινόμενο πρωτοβάθμιων παραγόντων

Πρόσημο των τιμών της συνάρτησης $f(x) = \alpha x^2 + \beta x + \gamma, \alpha \neq 0$

- 1) Αν $\Delta > 0$ το τριώνυμο έχει δύο ρίζες άνισες, έστω χ_1, χ_2 με $\chi_1 < \chi_2$ και είναι ομόσημο του α αν το x βρίσκεται εκτός των ριζών και ετερόσημο του α αν το x βρίσκεται εντός των ριζών

x	$-\infty$	χ_1	χ_2	$+\infty$
$f(x)$	Ομόσημο του α	Ετερόσημο του α	Ομόσημο του α	

- 2) Αν $\Delta = 0$ το τριώνυμο έχει μία διπλή ρίζα την χ_0 και είναι ομόσημο του α για κάθε $x \neq \chi_0$

x	$-\infty$	χ_0	$+\infty$
$f(x)$	Ομόσημο του α	Ομόσημο του α	

- 3) Αν $\Delta < 0$ το τριώνυμο δεν έχει πραγματικές ρίζες και είναι ομόσημο του α για κάθε $x \in \mathbb{R}$

x	$-\infty$	$+\infty$
$f(x)$	Ομόσημο του α	

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

- Αν οι αριθμοί -1 και 3 είναι ρίζες του τριωνύμου $f(x) = x^2 - kx + \lambda$ ποια από τις παρακάτω ανισότητες είναι σωστή;
 Α. $f(5) < 0$ Β. $f(-5) \leq 0$ Γ. $f\left(\frac{2}{3}\right) < 0$ Δ. $f(100) \leq 0$
 Ε. $f(-100) < 0$
- Αν ρ_1, ρ_2 ($\rho_1 < \rho_2$) είναι ρίζες του τριωνύμου $f(x) = ax^2 + bx + \gamma$ και $af(1) < 0$, ο αριθμός 1 ανήκει στο διάστημα:
 Α. $(-\infty, \rho_1)$ Β. (ρ_1, ρ_2) Γ. $[\rho_1, \rho_2]$ Δ. $[\rho_2, +\infty)$ Ε. $(\rho_2, +\infty)$
- Έστω α, β, γ πραγματικοί αριθμοί με $\alpha > 0$. Αν η εξίσωση $ax^2 + bx + \gamma = 0$ έχει 2 ρίζες πραγματικές ετερόσημες, ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι αληθής;
 Α. $\beta^2 - 4\alpha\gamma = 0$ Β. $\frac{\beta^2}{\alpha} < 4\gamma$ Γ. $\gamma < 0$ Δ. $\gamma > 0$ Ε. $\beta^2 < 4\alpha\gamma$
- Αν $f(x) = ax^2 + bx + \gamma$ και $\Delta < 0$ τότε το τριώνυμο $f(x)$ γράφεται:
 Α. $f(x) = \left(x - \frac{\beta}{2\alpha}\right)^2$ Β. $f(x) = \left(x + \frac{\beta}{2\alpha}\right)^2$ Γ. $f(x) = \alpha \left(x + \frac{\beta}{2\alpha}\right)^2$ Δ. $f(x) = \alpha$
 Ε. $f(x) = \alpha \left[\left(x + \frac{\beta}{2\alpha}\right)^2 + \frac{|\Delta|}{4\alpha^2} \right]$

Ερωτήσεις αντιστοίχισης

- Κάθε στοιχείο της στήλης (Α) αντιστοιχεί με ένα μόνο στοιχείο της στήλης (Β). Συνδέστε κατάλληλα τα στοιχεία των δύο στηλών:

στήλη (Α) Σχέσεις	στήλη (Β) $ax^2 + bx + \gamma > 0$
$\Delta < 0$ και $\alpha < 0$ $\Delta < 0$ και $\alpha > 0$ $\Delta > 0$ και $\alpha \neq 0$	- αληθεύει για κάθε x - αληθεύει για κάθε x που βρίσκεται μεταξύ των ριζών του τριωνύμου - αληθεύει για κάθε x εκτός των ριζών του τριωνύμου - δεν αληθεύει για κανένα x - αληθεύει για x ίσο με τις ρίζες του τριωνύμου - δεν μπορούμε να απαντήσουμε για ποια x αληθεύει η ανίσωση

• **ΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΤΡΙΩΝΥΜΟΥ $ax^2 + bx + \gamma$, $a \neq 0$ ΣΕ ΓΙΝΟΜΕΝΟ**

1. Δίνονται τα τριώνυμα:

$$2x^2 + 3x + 1$$

$$-x^2 + 6x - 1$$

$$2x^2 - 4x + 1$$

$$x^2 - (2 + \sqrt{5})x + 2\sqrt{5}$$

$$\frac{1}{3}x^2 - 2x + 1$$

α) Ελέγξτε αν καθένα από αυτά έχει δύο ρίζες.

β) Υπολογίστε τις ρίζες.

γ) Τρέψτε τα τριώνυμα αυτά σε γινόμενα.

2. α) Βρείτε το λ έτσι ώστε η εξίσωση $x^2 + 2\lambda x + \lambda^2 + 5\lambda + 10 = 0$ να έχει ρίζα το 1. Στη συνέχεια:

β) Βρείτε την άλλη ρίζα της εξίσωσης.

γ) Τρέψτε το πρώτο μέλος της εξίσωσης σε γινόμενο.

3. Απλοποιήστε τις κλασματικές παραστάσεις:

α) $\frac{x^2 - 6x + 9}{x + 3}$

β) $\frac{2x^2 - 2x - 12}{x^2 + x - 12}$

γ) $\frac{4x^2 - 9}{4x^2 - 12x + 9}$

δ) $\frac{x^2 + 3x - 18}{x^2 + 4x - 12}$

ε) $\frac{x^2 - ax - 6a^2}{x^2 - 7ax + 12a^2}$

στ) $\frac{x^2 - 25}{x^2 - 6x + 5}$

ζ) $\frac{x^3 + 2ax^2 + ax^2}{ax^2 - a^3}$

4. Συνδέστε με μια γραμμή κάθε τριώνυμο της στήλης Α με την αντίστοιχη παραγοντοποιημένη μορφή του της στήλης Β:

στήλη Α	στήλη Β
$x^2 + (\alpha - \beta)x - \alpha\beta$	$(x - \alpha)(x - \beta)$
$x^2 - (\alpha - \beta)x - \alpha\beta$	$(x + \alpha)(x - \beta)$
$x^2 + (\alpha + \beta)x + \alpha\beta$	$(x - \alpha)(x + \beta)$
$x^2 - (\alpha + \beta)x + \alpha\beta$	$(x + \alpha)(x + \beta)$
	$(\alpha - x)(x + \beta)$
	$(\alpha + x)(\beta - x)$

5. Οι ρίζες του τριωνύμου $ax^2 + bx + \gamma$, $a \neq 0$ είναι $x_1 = 1$, $x_2 = -2$ και η παραγοντοποιημένη μορφή του $(1 - x)(x + 2)$. Τότε ο a ισούται με:

A. 1

B. - 1

Γ. 2

Δ. - 2

E. 3

• ΠΡΟΣΗΜΟ ΤΟΥ ΤΡΙΩΝΥΜΟΥ $ax^2 + bx + c \quad a \neq 0$

1. Δίνεται το τριώνυμο $4x^2 + 2x - 1$

- α) Για ποιες τιμές του x το τριώνυμο γίνεται ίσο με 0;
β) Για ποιες τιμές του x το τριώνυμο γίνεται θετικό;
γ) Για ποιες τιμές του x το τριώνυμο γίνεται αρνητικό;

2. Το ίδιο για το τριώνυμο $3x^2 + 3x + 2$.

3. Για ποιες τιμές του x καθεμιά από τις παρακάτω ρίζες:

$$\sqrt{2x^2 - 7x + 3}, \quad \sqrt{x^2 - 4x + 4}, \quad \sqrt{x^2 + 9x + 18}, \quad \sqrt{2x^2 - x + 1}$$

έχει έννοια πραγματικού αριθμού;

4. Δίνεται το τριώνυμο $x^2 - 8x + 12 = 0$.

- α) Ποιες είναι οι ρίζες του;
β) Όταν το x μεταβάλλεται από 3 έως 5, το πρόσημο του $x^2 - 8x + 12$ μεταβάλλεται;
Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

5. Να λυθούν οι ανισώσεις:

- α) $-x^2 + 5x - 6 \leq 0$ β) $-x^2 + 4x - 4 > 0$ γ) $-x^2 + x - 1 < 0$ δ) $2x^2 + x - 15 > 0$
ε) $5x^2 + 3x - 2 < 3x^2 - 2x + 10$ στ) $6x^2 - 8 < 2x^2 - 3x + 2$ ζ) $x^2 + 1 > 0$
η) $4x^2 + 5 > 0$

6. Ναδειχθεί ότι η ανίσωση $x^2 + 6ax + 9a^2 + 4 > 0$ αληθεύει για κάθε πραγματικό αριθμό x .

7. Να βρεθούν οι τιμές του μ για τις οποίες το τριώνυμο $(\mu - 5)x^2 - 3x + 4$ είναι θετικό για κάθε πραγματικό αριθμό x .

8. Αν το τριώνυμο $f(x) = x^2 + bx + c$ έχει $\Delta < 0$, ποια από τις παρακάτω ανισώσεις αληθεύει για κάθε πραγματικό αριθμό x ;

A. $f(x) < 0$ B. $-3f(x) \geq 0$ Γ. $(x^2 + 1) \cdot f(x) > 0$

Δ. $\frac{f(x)}{x^2 + 1} < 0$ Ε. $\frac{f(x)}{x^2 + 1} \leq 0$

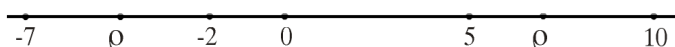
9. Το τριώνυμο $f(x) = x^2 - 5x - 6$ έχει ρίζες τους αριθμούς -1 και 6.

Ποια από τις παρακάτω ανισότητες είναι σωστή;

A. $f(0, 1999) > 0$ B. $f(0, 1999) \geq 0$ Γ. $f(1999) < 0$
Δ. $f(1999) \leq 0$ Ε. $f(-1999) > 0$

10. Στον παρακάτω άξονα είναι τοποθετημένες οι ρίζες ρ_1, ρ_2 της εξίσωσης

$$-x^2 + bx + c = 0 \text{ και οι αριθμοί } -7, -2, 5, 10.$$

Αν $f(x) = -x^2 + bx + c$ να συμπληρώσετε το κατάλληλο σύμβολο ($>$) ή ($<$) στα παρακάτω κενά:

$f(-7)$	.....	0	$f(-2)$	.....	0
$f(5)$	.....	0	f	(10)	 0

• ΣΥΝΑΛΗΘΕΥΣΗ ΑΝΙΣΩΣΕΩΝ

1. Για ποιες τιμές του x συναληθεύουν οι ανισώσεις:

$$x^2 - 8 < 0 \quad \text{και} \quad x^2 - 5x + 6 > 0$$

2. Για ποιες τιμές του x συναληθεύουν οι ανισώσεις:

$$-x^2 + 2x < -3$$

$$x^2 - 2x - 15 < 0$$

$$x - 2 > 0$$

3. Για ποιες τιμές του x ισχύει η διπλή ανίσωση:

$$-3 < -x^2 + 2x + 3 < 0$$

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1. Για ποιες τιμές του x συναληθεύουν οι ανισώσεις:

α) $3x + 7 > 0$ β) $x^2 - 6x + 5 > 0$

2. Για ποιες τιμές του x συναληθεύουν οι ανισώσεις:

α) $2x + 5 > 0$ β) $x - 2 < 0$ γ) $(x + 4)(x - 6) < 0$

3. Για ποιες τιμές του x το τριώνυμο $x^2 - 14x + 50$ παίρνει τιμές μεγαλύτερες του 5 και μικρότερες του 26;

4. Να λυθεί η ανίσωση: $|x| > 4x$

5. Να βρείτε για ποιες τιμές του $\lambda \in \mathbb{R}$, η εξίσωση $x^2 + (\lambda - 3)x + 6 - \lambda = 0$ έχει ρίζες πραγματικές και άνισες.

6. Να βρείτε για ποιες τιμές του $\lambda \in \mathbb{R}$, η εξίσωση $-x^2 + (\lambda + 5)x - 3\lambda - 7 = 0$ δεν έχει ρίζες πραγματικές.

7. Να βρείτε για ποιες τιμές του $\lambda \in \mathbb{R}$, η εξίσωση $-2x^2 + 3x + 2\lambda^2 - 5\lambda - 12 = 0$ έχει ετερόσημες ρίζες.

8. Να βρείτε για ποιες τιμές του $\lambda \in \mathbb{R}$, το τριώνυμο $\lambda x^2 + (\lambda - 3)x + \lambda$, $\lambda \neq 0$ είναι αρνητικό για κάθε $x \in \mathbb{R}$.

9. Δίνεται η εξίσωση: $x^2 + (\lambda + 3)x + 6 + \lambda = 0$.

α) να βρείτε για ποιες τιμές του λ , η εξίσωση έχει πραγματικές ρίζες.

β) αν $x_1, x_2 \in \mathbb{R}$ είναι οι ρίζες της εξίσωσης, να βρείτε για ποιες τιμές του λ ισχύει:

$$x_1^2 + x_2^2 < 42$$